

Vår ref:
21/01020-2

Saksbehandler:
Camilla Kayed

Dato:
9. november 2021

Til barne- og familieminister Kjersti Toppe

Barneombudets innspill til møte med barne- og familieministeren 09.11.21

Barneombudet vil ønske deg velkommen som statsråd i Barne- og familiedepartementet.

Barneombudets hovedoppgave er å fremme barns interesser i samfunnet og følge med på utviklingen av barns oppvekstkår. Vi skal spesielt følge med på at barns interesser blir ivaretatt i lovgivningen og at Norge overholder FNs barnekonvensjon.

I dette notatet har vi fremhevet noen viktige tema som vi ønsker skal prioriteres og som vi vil omtale nærmere i vårt møte den 9. november.

Barnerettighetsvurderinger

I forbindelse med vårt arbeid med å følge med på om lovgivning og forvaltningspraksis samsvarer med de forpliktelser Norge har etter FNs barnekonvensjon, har vi over tid sett at forholdet til konvensjonen og vurderinger av hvilke konsekvenser ulike forslag har for barns rettigheter mangler i beslutningsgrunnlaget for ulike statlige tiltak. Koronapandemien har også synliggjort konsekvensene av at forholdet til barns rettigheter ikke var en del av beslutningsgrunnlaget når inngående tiltak ble besluttet.

I barne- og ungdomskulturmeldingen (Meld. St. 18 (2020-2021)) er det for første gang understreket at staten har en plikt til å gjøre barnerettighetsvurderinger når myndighetene gjennomfører ny politikk eller lager lover. Behovet er også påpekt av opplæringslovutvalget i NOU 2019:23 og barnelovutvalget i NOU 2020:14.

Barnekonvensjonen artikkel 4 pålegger Norge å sette inn alle egnede lovgivningsmessige, administrative og andre tiltak for å oppfylle konvensjonen. For å kunne etterleve dette, må det når beslutninger tas identifiseres hvilke rettigheter og plikter som berøres av tiltaket og hvilke konsekvenser tiltaket eventuelt har for oppfyllelse av konvensjonen. Eksempel på slike rettigheter eller plikter er retten til utdanning, retten til beskyttelse mot vold og overgrep og retten til å bli hørt eller statens forpliktelse til å la «barnets beste» være et grunnleggende hensyn ved beslutninger som berører barn. I Grunnloven § 104 finner vi igjen flere av konvensjonens rettigheter og plikter, eksempelvis kravet om at barns beste skal være et grunnleggende hensyn. En barnerettighetsvurdering vil derfor også sikre at myndigheten holder seg innenfor Grunnlovens bestemmelser.

En barnerettighetsvurdering er således et redskap for å kartlegge og vurdere hvilke konsekvenser forslag til lover, politikk og andre offentlige tiltak vil ha for barns rettigheter, før beslutninger tas. Det er etter vårt syn behov for å jobbe systematisk med barnerettighetsvurderinger i Norge fremover. Det trengs målrettede tiltak for å sikre at barns rettigheter blir en del av beslutningsgrunnlaget, og det bør i den forbindelse utvikles verktøy for å sikre at slike vurderinger blir gjort.

Vi har derfor i brev av 31. mai i år bedt Barne- og familiedepartementet om å utarbeide en veileder om barnerettighetsvurdering til bruk i utredningsarbeid. *Vi håper at barne- og familieministeren tar en aktiv rolle for å sikre at det gjøres barnerettighetsvurderinger når det utarbeides lover, stortingsmeldinger eller i andre prosesser som berører barn.*

En trygg digital hverdag for barn og unge

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Barneombudet har lenge etterlyst en samordnet statlig innsats for å sikre barn og unge en tryggere digital hverdag. En samlet familie- og kulturkomite på Stortinget anmodet i behandlingen av statsbudsjettet for 2021 regjeringen om å samordne arbeidet og gi et departement koordineringsansvar. Regjeringen fulgte dette opp i barne- og ungdomskulturmeldingen (Meld. St. (2020-2021)) med at barne- og familieministeren skal ha koordineringsansvaret og at det skal lages en nasjonal strategi for en trygg digital oppvekst. Regjeringen la frem strategien «Rett på nett» i september 2021. Strategien skal følges opp med en stortingsmelding og handlingsplan. Barneombudet er opptatt av at arbeidet for en tryggere digital oppvekst må videreføres og intensiveres av den nye regjeringen. *Vi håper at barne- og familieministeren raskt legger frem en stortingsmelding der regjeringen gjennomgår de ulike utfordringene på området og vurderer hvilke tiltak som bør prioriteres fremover.*

Barneombudet er opptatt av at tiltakene rettet mot barn og unges digitale oppvekst må være kunnskapsbaserte. I dag er forskning om barn og digitale medier i liten grad prioritert, og staten bruker derfor midler på tiltak vi ikke vet om virker. Et hovedforslag fra medieskadelighetsutvalget i NOU 2021: 3 er at det opprettes et tverrfaglig, nasjonalt kompetansesenter som er basert på grunnforskning, som kan bidra til å gi samfunnet bedre kunnskap om hvordan medievirkeligheten og dens utvikling påvirker barn. *Barneombudet håper at barne- og familieministeren oppretter et tverrfaglig forskningssenter knyttet til barn og digitale medier og at det kommer midler til arbeidet med å opprette et forskningssenter i budsjettet for 2022.*

Forbrukervern for barn er et område der det i dag er mange ulike lovverk og aktører. Det er også i liten grad en regulering av plattformenes ansvar. Barneombudet og Forbrukerrådet har sendt et felles brev til Arbeiderpartiet og Senterpartiet, og ber den nye regjeringen styrke det digitale forbrukervernet for barn og unge. *Barneombudet anbefaler at barne- og familieministeren setter ned et offentlig utvalg som gjennomgår og foreslår endringer i regelverk som berører barn som forbrukere for å gi barn et styrket og mer helhetlig forbrukervern.*

Barnevern

Barneombudet er bekymret for at mange kommuner ikke er rustet for å ivareta sine oppgaver når barnevernsreformen trer i kraft 1. januar 2022. Våre bekymringer omfatter både de økonomiske rammene og innholdet i hjelpen til barn. For å sikre at alle barn i Norge får den hjelpen og beskyttelsen de har krav på, anbefaler Barneombudet at det gis tydeligere føringer fra statlig hold til kommunene på hvordan barnevernet skal organiseres for at tjenesten skal være tilstrekkelig robust.

Et avgjørende premiss for en god barneverntjeneste er at de har nok ansatte, med tilstrekkelig tid til å gjøre en god jobb. Dette er ikke tilfelle i alle kommuner i dag. For å sikre at alle barnevernstjenester har tilstrekkelig bemanning mener vi det er viktig at det innføres en bemanningsnorm og/ eller bevilges øremerkede midler til flere stillinger. *Barneombudet håper at barne- og familieministeren ser nærmere på krav til bemanning i barnevernet.*

Barneombudet er også bekymret for at en del kommuner er for små til å drive godt barnevern. Små tjenester har dokumentert høyere turnover, mindre fagmiljø/ kompetanse og kan ha for tette bånd til innbyggerne i kommunen. Rekruttering er også en stor utfordring i mindre kommuner.

Forskning og rapporter konkluderer med at interkommunale samarbeid gir bedre tjenester med et mer robust fagmiljø og økt kompetanse. Rapporten «Barnevernet i små kommuner – status og utfordringer» viste eksempelvis at 90 prosent av kommunene i interkommunale samarbeid mente samarbeidet fungerer godt og at det bidro til en bedre barnevernstjeneste. De pekte bla på at samarbeidet ga et større fagmiljø, bedre tilgang på barnevernsfaglig kompetanse og medførte større avstand til personer i enkeltsaker. Ved å ha større tjenester vil dermed barns rettsikkerhet styrkes. *Barneombudet håper at barne- og familieministeren vil se på hvordan det kan sikres gode barnevernstjenester over hele landet.*

Barn har ifølge FNs barnekonvensjon rett til at staten tilrettelegger tiltak som skal avhjelpe mangler i omsorgen fra foreldrene. Det eksisterer i dag en rekke kunnskaps- og evidensbaserte hjelpetiltak

som i liten grad benyttes i barnevernet, eller kun benyttes av et fåtall kommuner. I mange saker benyttes det kun råd og veiledning som tiltak. Det er alvorlig når barn ikke får riktig hjelp når de trenger det. Dette kan føre til at barn selv om de får hjelp fra barnevernet utvikler sammensatte og alvorlige problemer over tid. *Barneombudet anbefaler at barne- og familieministeren stiller krav til hvilke typer kunnskapsbaserte hjelpetiltak den enkelte kommune må ha tilgjengelig.*

Selv om barnevernsreformen skal føre til at kommunene får sterkere insentiver til å prioritere forebyggende arbeid, er det ikke satt av midler i statsbudsjettet for 2022 til det forebyggende arbeidet. Vi frykter at reformen vil føre til økte forskjeller mellom kommunene, siden enkelte kommuner kan måtte prioritere mellom å opprettholde/ igangsette tiltak for barn eller bruke midlene på forebygging. *Barneombudet håper at barne- og familieministeren vil gjennomgå behovet for økte bevilgninger til forebygging i statsbudsjettene framover.*

Barneombudet har arbeidet for å få på plass helsekartlegging av barn som barnevernet flytter ut av hjemmet. En modell for slik kartlegging har vært prøvd ut og har vist veldig gode resultater. Barneombudet er opptatt av at det sikres i lovverket at alle barn i målgruppen får dette tilbudet. *Vi håper at barne- og familieministeren sørger for at alle barn i målgruppen får helsekartlegging og at tilbudet blir utviklet over hele landet ved at det settes av nok penger på fremtidige budsjetter.*

Vold og overgrep mot barn

Vold og overgrep mot barn er fortsatt et stort samfunnsproblem. Staten har et ansvar for å sikre barns rett til beskyttelse mot vold og overgrep. NOU 2017:12 *Svikt og svik* viste svært alvorlige mangler i samfunnets håndtering av sakene og utvalget påpekte en rekke tiltak. De siste tiårene har det vært økt bevissthet i samfunnet om at barn utsettes for vold og seksuelle overgrep og det har vært en solid innsats i arbeidet mot vold i nære relasjoner. Likevel blir 20 prosent av norske barn utsatt for vold i hjemmet, fire prosent blir utsatt for grov, gjentakende vold og seks prosent av barn blir utsatt for seksuelle overgrep.

Handlingsplanen «Frihet fra vold» som ble lansert i august er koordinert av Justisdepartementet. Regjeringen ønsker å legge fram en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Det er viktig at arbeidet med vold mot barn ikke konsentreres om justissektoren, og at barne- og familieministeren tar en sentral rolle i dette arbeidet. Det er også viktig at opptrappingsplanen blir finansiert ut over eksisterende budsjett. *Barneombudet håper at barne- og familieministeren vil ha en sentral og koordinerende rolle i arbeidet mot vold og overgrep mot barn.*

Vi ser frem til møtet og ønsker deg lykke til med det viktige arbeidet du nå skal i gang med. Vi ønsker også å invitere deg til å besøke oss i våre nye lokaler i nær fremtid, og vi tar kontakt med en konkret invitasjon.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Camilla Kayed
fagsjef

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Vedlegg

Presentasjon for barne-og familieministeren 9.11.21.pptx

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo